
**ПРОЕКТОБЮДЖЕТ 2013 –
ПРЕГЛЕД И КОМЕНТАР**

---

12 октомври 2012

Институт за пазарна икономика

www.ime.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Проектобюджет 2013 е поредният неререформаторски бюджет. В много отношения той може да бъде описан като стъпка назад от предприятия през последните години курс на фискална консолидация. За поредна година Институтът за пазарна икономика публикува преглед на представения от правителството проектобюджет. Анализът акцентира на три отделни елемента:

- ▶ обща бюджетна рамка
- ▶ приходна част
- ▶ разходна част.

В настоящия преглед представяме нашия прочит на проектобюджета за 2013. На 18 октомври 2012 г. Институтът за пазарна икономика ще представи [десетия пореден „Алтернативен бюджет“](#).

ОБЩА БЮДЖЕТНА РАМКА

Въпреки количествените промени в разходната и приходната си част, Бюджет 2013 е може би първият от няколко години насам, който не предполага никакви сериозни качествени промени в статуквото, т.е. никакви реформи. Дори обратното, наблюдава се отстъпление по отношение на заявения план за постепенно намаляване на дефицита до 0% през 2015 г., както и по отношение на предишни обещания, че преките данъци няма да се вдигат. Планираният дефицит за 2013 г. като % от БВП е същият, както и заложеният за 2012 г.: 1,3% от БВП. На всичко отгоре рискът този дефицит догодина да бъде прехвърлен е значителен, т.е. може да отидем дори на обратния вариант да разширяваме дефицита, вместо да го свиваме. Тежестта от преките данъци отново се увеличава – както по линия на поредното вдигане на минималните осигурителни прагове и увеличаването на максималния праг с 10% до 2200 лева, така и по линия на предложението за налагането на 10% данък върху доходите от лихви по депозити на граждани.

Бюджетът съдържа и **редица противоречия**. От една страна бюджетът залага изцяло на ръст на потреблението, което да генерира повече косвени данъци за финансирането на увеличените пенсии и други социални плащания. От друга, обаче, изключително вредните политики на пазара на труда, като постоянното вдигане на минималната работна заплата и увеличаването на минималните осигурителни прагове работят точно в обратната посока, въпреки постоянния спад на заетостта от 2009 г. насам. В допълнение от началото на 2013 г. се предвижда и увеличение на максималния праг. По-високите разходи за труд неизбежно водят до съкращаване на работещи или до увеличаване на сивия сектор, което със сигурност не е в услуга на данъчно-осигурителната система.

Ако допуснем хипотетично, че увеличените пенсии изцяло ще отидат за потребление, а то бъде обложено с ДДС (приемайки, че пенсионерите традиционно не консумират много акцизни стоки), то 600-те млн. лева повече за пенсии ще донесат 120 млн. лева повече приходи от ДДС. Дори и да се отчете действието на някакъв мултипликатор за тези 600 млн. лева, то пак съвкупните приходи от ДДС няма как да достигнат планираното увеличение с около 800 млн. лева на приходите от ДДС през 2013 г. без ръст на потреблението на не-пенсионерите, т.е. най-вече работещите и зависимите от тях.¹

---

¹ Ако можеше благодарение на т.нар. разходни мултипликатори с 600 млн. лева увеличени пенсии да се предизвика такъв ръст в БВП, който да генерира 800 млн. лева повече приходи в бюджета от ДДС, то тогава можем да направим всички пенсии по 2000 лева примерно, да ги финансираме с полученото ДДС и дори и да ни остане част от събраното ДДС за други разходи. Но това е прекалено хубаво, за да е истина.

А както споменахме, ситуацията на пазара на труда от началото на кризата изобщо не е розова. Наистина, темпът на свиване на заетостта се забавя през последните месеци и може би скоро броят на заетите ще удари дъното, но по-горе изброените политики в никакъв случай няма да спомогнат за увеличението на работещите догодина. Между другото, дори и самото правителство залага на спад на заетостта с 0,1 процентни пункта догодина. Предвид тези очаквания, е най-малкото странно да прогнозираме сериозен ръст на потреблението, защото за да има потребление, на първо място хората трябва да имат работа и растящи доходи.

Другият сериозен „подводен камък“ в бюджета за 2013 г. е изходната база за сравнение от 2012 г. Тази година приходите от ДДС и акцизи нараснаха основно заради резкия скок на цените на горивата. Но предвид очакванията за стагнация или рецесия в ЕС тази година и минимален растеж догодина, както и поредната вълна от корекции надолу в прогнозите за глобалната икономика 2012-2013 г., цените на горивата догодина биха могли да паднат, което не само няма да спомогне за повече приходи от непреки данъци, а тъкмо напротив.

В крайна сметка, ако заложените приходи не се изпълнят, вариантите пред правителството са следните:

1/ Рязане на разходи „на пожар“ през втората половина на годината - там, където това е възможно. Това вече го видяхме през 2009 г., когато правителството спешно изпрати указания до министрите да предложат орязване на техните разходи с 15%, за да се ограничи дефицитът.

2/ Толериране на по-голям дефицит, стига да не превишава максималния размер от 2% от БВП, заложен като фискално правило в закона за устройството на бюджета.

3/ Превишаване на 2% лимит за дефицита, въпреки закона. Тук е важно да се отбележи, че правилото за 2%-тен дефицит се отнася за **планирания** дефицит, т.е. за този, който е заложен в закона за бюджета. Никъде в закона не са предвидени последствия или коригиращи действия, ако **отчетният** дефицит е повече от 2%, така че този вариант също принципно е възможен.

4/ Превишаване на 3%-тния максимален дефицит, след който ще се задейства европейската процедура по свръхдефицит. Малко вероятен сценарий, тъй като все пак от 1,3% до 3% има голяма разлика (от около 1,4 млрд. лева).

В крайна сметка, това, с което разполагаме, е един високорисков бюджет в силно несигурна външна и вътрешна икономическа ситуация, без буфери или други резерви срещу възможното неизпълнение на приходите. Възможността този бюджет да се издъни, е голяма, а най-жалкото е, че се пропява поредният шанс да правят реформи в най-скъпите и в същото време, най-проблемни сектори – силови ведомства, здраве и пенсионна система.

Ето и няколко въпроса по цялостната рамка на бюджета, на които би било хубаво да отговори при предстоящите дебати:

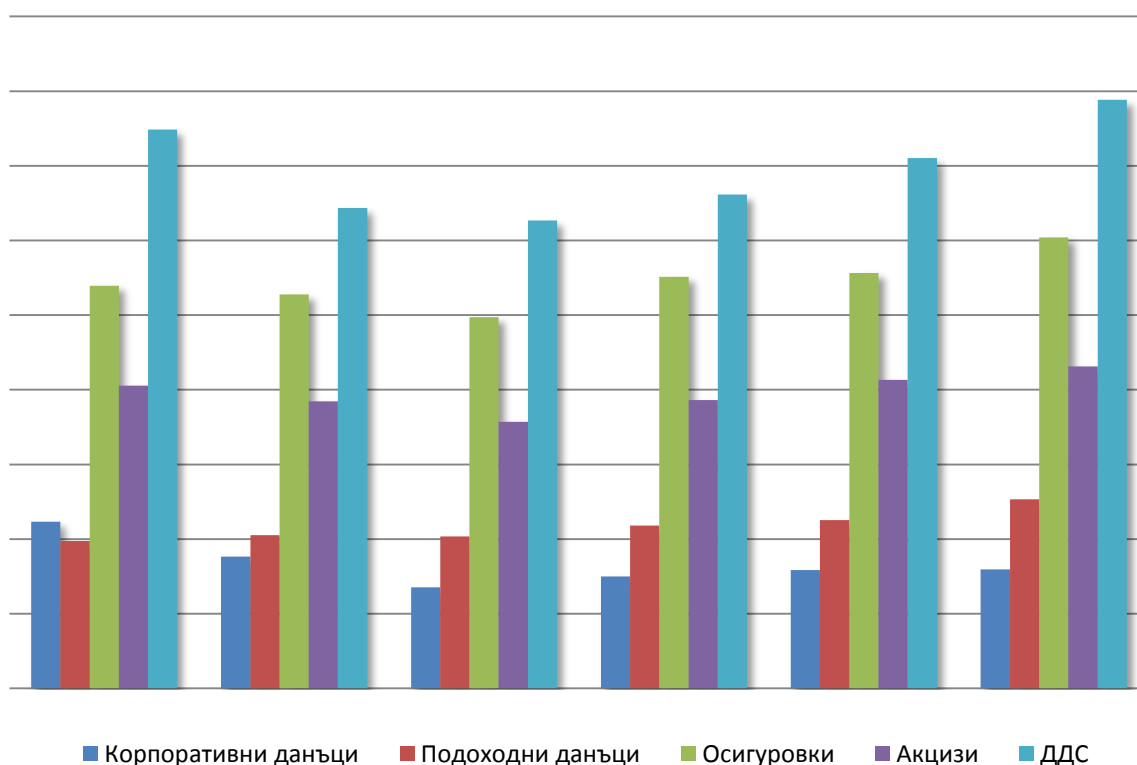
- ▶ *Какъв е „резервният план“ на правителството при положение, че заложеният ръст на потреблението не се случи и приходната част не се изпълни?*
- ▶ *Кога ще се пристъпи към по-смели реформи в най-проблемните сфери, които гълтат и най-много бюджетни пари – сигурност, здраве, пенсии?*
- ▶ *Какви мерки смята правителството да вземе, за да насърчи създаването на заетост в реалния сектор и преодоляването на кризата на пазара на труда?*

ПРИХОДИ

През 2013 г. се очакват рекордни приходи в държавния бюджет като за пръв път се преминава границата от **30 млрд. лв.** Дори и да оставим настрана европейските помощи, то приходите по националния бюджет също са рекордни като данъчните приходи се очаква да се възстановят и да превишат приходите преди настъпването на кризата (2008). Всъщност това е една от

ведещите новини на проектобюджет 2013 – икономическата активност в страната (доходи, потребление, печалби) се прогнозира да генерира повече данъчни постъпления спрямо най-добрата година от периода преди кризата (2008). Казано с други думи, предизвикателствата пред бюджетното салдо вече не бива да бъдат търсени предимно в приходите, а са в по-голямата си степен закотвени в разходната част на бюджета, която е и най-щедрата от началото на прехода.

Графика 1: Избрани данъчни приходи 2008-2013 година (млн. лв.)

Източник: Министерство на финансите

В проектобюджета за 2013 г. са заложили **1,8 млрд. лв. повече приходи** спрямо настоящата 2012 г. Нещо повече, заложените европейски помощи са дори малко по-ниски спрямо заложеното за текущата година, тоест повечето приходи се очакват изцяло от облагането на българските граждани. От доклада към проекта на правителството ясно личи и откъде се очакват тези приходи – **ръст на доходи и потребление**. Очакванията на управляващите са, че лекият икономически растеж, увеличението на пенсиите и покачването на минимални осигурителни прагове и минимална заплата ще покачат доходите, което ще рефлектира в повече потребление. Голямото предизвикателство, разбира се, остава заетостта като в доклада е записано, че ръст на заетите през 2013 г. не се очаква. Залагането на повече приходи, но не и на повече работни места, може и да се окаже проблематично за изпълнението на бюджета. Разбивката на основните котви в правителствените очаквания е общо взето такава: 750 млн. лв. повече от облагане на доходите и близо 1 млрд. лв. повече от облагане на потреблението.

Приходи по пера

При **преките данъци** се наблюдава все по-голямо разминаване в приходите от облагането на доходи и печалби. Преди кризата **облагането на печалбите** носеше повече приходи спрямо подоходните данъци, но това рязко се промени след 2009 г. Печалбите се сринаха и приходите от корпоративни данъци сериозно се свиха, като и до момента не успяват да се възстановят – през 2013 г. са заложили с близо 30% по-малко приходи от корпоративни данъци спрямо изпълнението от рекордната 2008 г. При **облагането на доходите** се наблюдава точно обратното – приходите останаха устойчиви на кризата и дори нараснаха. През 2013 г. се залага сериозен ръст (над 10%) спрямо текущата година като това не е провокирано от евентуалното облагане на спестяванията. В Доклада към проектобюджета ясно е разписано на база на какви допускания са правени съответните сметки и прогнози – подобен данък там не присъства. Нещо повече, логиката на други пера в бюджета, например ръстът в приходите от социални осигуровки, потвърждава тезата, че тези приходи са заложили, без да е предвидено облагане на спестяванията.

Приходите от **осигуровки** се предвижда да нараснат с почти 500 млн. лв. и вече да надхвърлят 6 млрд. лв. Интересно е, че по отношение на здравните вноски ръстът е доста ограничен (70 млн. лв., което е около 4% ръст), докато при социалното осигуряване (вноски за ДОО) е доста по-сериозен (над 10%). Видна е корелацията в динамиката на приходите от подоходни данъци и осигурителни вноски за ДОО – неслучайно темпът на нарастване на двете в проекта за 2013 г. е сходен.

В проекта на Бюджет 2013 е заложило и пълното възстановяване на приходите от **косвени данъци**. Вижда се, че това не се дължи в толкова голяма степен на някакви административни мерки, било то покачване на акцизи или свързване на касови апарати, а на по-високо вътрешно потребление. Интересно е, че е заложен солиден ръст конкретно при ДДС, което говори не само за засилено потребление, но и за по-висока икономическа активност и търговия, съответно внос. И тук обаче голямо предизвикателство може да се окаже липсата на нови работни места. Да, покачените пенсии безспорно ще доведат до повече потребление и съответно повече приходи от ДДС, но остава въпросът дали домакинствата ще развържат кесията си, при положение, че не се очакват повече работни места.

Приходите от **имуществени данъци** също нарастват с близо 50 млн. лв., като това е от значение за общините – собствените приходи на общините са напълно зависими от имуществените данъци. През последните години общините демонстрираха капацитет за провеждане на самостоятелна данъчна политика, като въпреки големите опасения за „екстремни“ политики, случаите на осезаемо покачване на имуществените данъци от общините в страната не са много.

При **неданъчните приходи** също са заложили повече приходи, въпреки очакванията за по-ниска вноска на БНБ. Повече приходи се очакват от такси, глоби и санкции, както и от дивиденди. Разбивката на приходите от дивиденди на държавата не е съвсем ясна – най-големите вносители са „Български енергиен холдинг“ ЕАД и „Държавна консолидационна компания“ ЕАД, но това само по себе си нищо съществено не казва.

Приходите от **приватизация**, които се отчитат под чертата като бюджетно финансиране са заложили да достигнат около 140 млн. лв., като се говори по-скоро за финализиране на приватизационни сделки, а не за нови продажби. Въпреки залагане на цели да се приватизира, включително като фискална мярка срещу кризата, приватизацията така и не изигра никаква съществена роля в последните години. Прави впечатление отново и липсата на перото приватизация в представянето на консолидирания бюджет, което осакатява табличката откъм прозрачност и пълнота.

Фокус „откъде се финансират пенсиите“

През последните дни бе внесен и проектът на Бюджет на ДОО за 2013 г., който допълнително хвърля светлина върху приходите от осигуровки и очакванията за финансирането на фонд „Пенсии“. Изключително лошо впечатление прави систематичното прикриване на информация за приходите в държавното обществено осигуряване и съответно в фонд „Пенсии“. В проекта на Бюджет на ДОО в приходната част вече липсва каквато и да е била разбивка, разписани са единствено осигурителни вноски, трансфер на държавата (12 на сто върху осигурителните доходи) и дефицит. Това е всичко – няма вече разбивка по вноски на работодатели, вноски на работници, самоосигуряващи се и т.н. Да не говорим за разбивка по категории труд, държавни служители и други.

Дори и тези данни обаче са достатъчни, за да видим трагичното състояние на т. нар. разходнопокривна система в страната. При 7,5 млрд. лв. разходи за пенсии през 2013 г., осигурителните приходи са едва 3,3 млрд. лв. Към тях се прибавят 2,5 млрд. лв. „вноска“ на държавата и 1,7 млрд. лв. дефицит, който също се покрива от държавата. Т. нар. „вноска“ на държавата е хубав счетоводен трик, целящ да направи дефицитът във фонд „Пенсии“ привидно по-малък, но това не променя логиката – по-голяма част от пенсиите се плащат с пари от данъци, а не от осигурителни вноски. ИПИ разполага с пълна разбивка на приходите на фонд „Пенсии“ за 2011 г., където се виждат и вноските на държавни служители, военни, полицаи, следователи и т.н. (нещо, което никога не се е публикувало). Тези приходи се причисляват към т. нар. осигурителни приходи от вноски на работодатели, но те са направени от държавата, тоест пак са финансирани от данъци. Като вземем под внимание и тези вноски (над 250 млн. лв.), то излиза, че **над 60% от разходите за пенсии се финансират от данъци, а не от осигуровки.**

Фокус „данък върху спестяванията“

Темата за облагането на доходите от лихви се появи в общественото пространство след публикуването на бюджета и не е включена в сметките за приходите през 2013 г. Това означава, че така заложените приходи и бюджетна рамка не зависят от евентуалното налагане на този данък – той ще има някакъв фискален ефект, но не е предвиден при разписването на проекта на Бюджет 2013.

Многократно бе преповторена тезата, че този данък щял да „изкара“ парите от банките и да ги „влее“ в икономиката. Подобна теза е дълбоко погрешна. Спестяванията в банките не могат да се разглеждат като някакви „заровени“ пари. Ролята на банките е съвсем друга – домакинствата спестяват и банките отпускат кредити на бизнеса. Точно това движение на парите носи развитието на една икономика, а не потреблението на всеки лев. Данните на БНБ ясно показват, че точно това се случва в България – **депозитите в банките са предимно на домакинствата, а кредитите – предимно към предприятията.** Спестяванията на българите правят възможни инвестициите и развитието на родните фирми, а бляновете за бум на потреблението и съответно приходи от ДДС може и да звучат добре за приходите на бюджета, но това не е пътят към забогатяването на едно общество.

Всичко това означава, че става дума за чисто фискална мярка – облагането на спестяванията цели повече приходи в бюджета, а не раздвижване на икономиката. Въпросните 120 млн. лв. приходи от това облагане са очевидно статично сметнати, което в случая означава, че това е максималният възможен приход за бюджета. Тежестта от подобно облагане неизбежно ще падне предимно върху средната класа, където са съсредоточени срочните депозити в рамките на 5-20 хил. лв. Насреща на тези приходи стоят сериозни административни тежести – към момента едва половин милион българи подават данъчни декларации, докато при подобен данък върху спестяванията **огромна част от населението ще трябва да декларира някакъв**

доход от лихви (било то и стотинки). Административният ефект от подобна мярка може да окаже по-голям от очаквания финансов.

Фокус „единна бюджетна сметка“

Интересна тема, която е обвързана с приходите, е и т. нар. единна бюджетна сметка. Идеята за облекчаване на фирми и граждани, като подават по-малко платежни нареждания в банката, все повече започва да разкрива негативи, които са далеч по-сериозни от по-малкия разход за платежни нареждания. Безспорно зад всяко платежно нареждане стои известна административна (счетоводна и документална) работа, която ще продължи да се случва, независимо от броя на реално подадените платежни нареждания.

Към момента, въпреки условното разделение на осигурителната тежест между работник и работодател в страната, всички осигурителни вноски се правят от работодателя. Видовете плащания на работодателя към данъчните са най-различни: като почнем от всякакви данъчни задължения на фирмата и стигнем до здравна вноска на работниците, вноски за ДОО на работниците и вноски за частен пенсионен фонд на работниците. Обединението на всички тези плащания в едно платежно нареждане и съответно единна сметка е много опасно.

Представете си например, че работодателят внася пенсионна вноска за работниците си, но фирмата има данъчни задължения и парите отиват да покрият тях. Подобен сценарий е много вероятен, а най-вероятно и противоконституционен. Просто двете неща не могат и не бива да бъдат смесвани. Осигуряването също не може да бъде поставено в една кошница – осигуряването за здраве и ДОО са напълно различни и трудно могат да бъдат обслужвани от единна сметка. Логическа обусловеност и сходство има единствено при вноските за ДОО и частните пенсионни фондове. И тук обаче поради множеството изисквания за вноските в частните пенсионни фондове, могат да се появят проблеми. Имайки предвид опита с професионалните пенсионни фондове, както и например забавените плащания на държавата към бизнеса, то може да си представим какво би се случило с постъпленията в пенсионните фондове, ако по някакъв начин са зависими от усмотрението на данъчните или министъра на финансите.

Въпроси по приходната част на Бюджет 2013:

- ▶ *При липсата на нови работни места не е ли опасно да се разчита изцяло на повече приходи от облагане на доходи и потребление?*
- ▶ *Новият данък върху спестяванията няма ли да създаде административни главоболия на много българи? Как ще се декларират доходите от лихви? Ще се подава ли данъчна декларация за дължим данък от няколко стотинки?*
- ▶ *Единната сметка не е ли противоконституционна? Намалява ли се с нещо друго административната тежест, провокирана от плащането на осигуровки, освен с броя на платежните?*

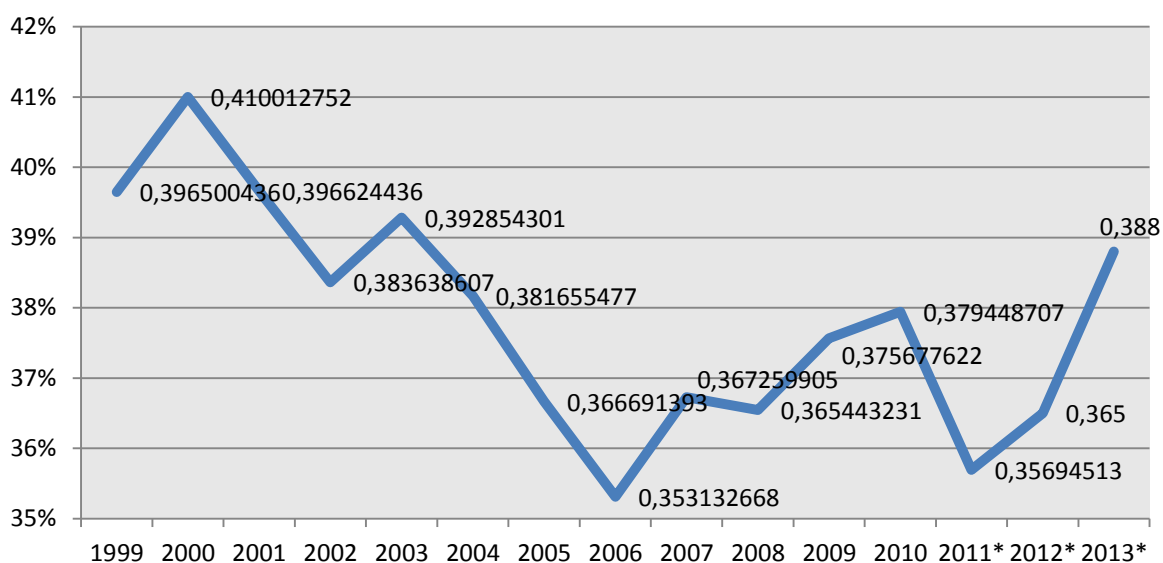
РАЗХОДИ

Немалко експерти определиха проектобюджет 2013 г. за „скупен“, с което вероятно имат предвид, че е като бюджета от 2012 г. Но той не е просто като бюджета от тази година, а е и като бюджета от предната, и по-предната, и по-по-предната. Да, има леки промени, но те не са достатъчни, за да се каже, че бюджетната политика се е променила. Четящият консолидираните бюджетни програми по-скоро остава с впечатлението, че управляващите правят всичко възможно да избутат тежките времена на нисък икономически растеж, без да правят реформи, а очакват след това да се завърнат добрите времена, в които притокът на чужди инвестиции към икономиката годишно достига 20-30% от БВП, а тя реално расте с над 6%.

Това няма как да се случи, поне не и в близките няколко години. И ако управляващите не вярват на това, което се случва в страната, то винаги могат да се обърнат към експертите от МВФ и ЕК. Според Фонда бюджетните приходи, измерени като дял от БВП, са били най-високи през 2007-2008 г. – 38%, докато през 2012-2013 г. се прогнозира да достигнат около 34,5%. До 2017 г. се очаква приходите плавно да се покачат, но дори и в края на периода ще останат под 36%, което означава по-ниски обеми с около 2% от БВП. Според пролетната прогноза на ЕК бюджетните приходи през 2013 г. ще бъдат 33,6% от БВП. При допускане за непроменена структура на данъчната система в страната, по-ниските приходи като дял от БВП могат да означават единствено промяна в структурата на икономиката.

На този фон управляващите планират най-високите бюджетни разходи в абсолютна стойност – 30,7 млрд. лв. и едни от най-високите като дял от БВП – 38,8%. За периода, за който Министерството на финансите предоставя данни (1998-2011 г.), по-високи относителни разходи е имало единствено през 1999 г., 2001 г. и 2003 г. Въпреки това, управляващите смятат, че „В бюджет 2013 се запазва следваната консервативна бюджетна политика предвид продължаващата финансово-икономическа нестабилност в международен план.“ⁱⁱ А „усещането“ за липса на промяна всъщност не е усещане, а заявка в прав текст – „Бюджетната политика в средносрочен план е ориентирана към [...] запазване на данъчно-осигурителната тежест и избягване на драстични съкращения на разходите“. Какво като цялата икономика се променя?

Графика 2: Бюджетни разходи, % от БВП

Източник: МФ и собствени изчисления

В проекта се обръща внимание на три сфери:

1. Натиска на демографската структура върху публичните финанси;
2. Професионалното обучение и квалификация;
3. Изграждането на базова инфраструктура.

1) „За справяне с тези структурни предизвикателства се предприемат редица важни стъпки, за да се гарантира устойчивостта на публичните финанси.“ Такива „стъпки“ обаче липсват в проектобюджета за 2013 г. Няма нови мерки за ограничаване на ранното пенсиониране, няма и такива за борба със сивата икономика. Реформите в системата се правят твърде бавно, което води до постоянно увеличаване на дефицита във фонд „Пенсии“. Единствената планирана промяна през 2013 г. е да се увеличат вноските на работещите в специалните ведомства с 20 пр. п. Това е добра новина, но мярката няма да е за сметка на бюджетите на министерствата, а за сметка на по-голям трансфер от Републиканския бюджет. Т.е. вместо тази разлика да се превежда на НОИ, сега ще се превежда към министерствата, които след това ще я преведат в НОИ. Това не е реформа или стъпка в посока по-висока устойчивост на фонд „Пенсии“, а е такава в посока по-висока прозрачност – да е ясно колко точно струват наетите в тези ведомства на данъкоплатците.

2) „Предвидените значителни нови инвестиции в обучение за придобиване на умения са фактор за по-добро съответствие между образователното равнище и квалификацията на работната сила и изискванията на пазара на труда.“ Публичните средства за тези програми обаче не постигат желаните ефекти по редица причини, поради което трябва да се свият, а не да се увеличават. Проучване на ИПИ сред частния сектор разкрива няколко проблема, като:

- ▶ Липса на връзка между образованието и нуждите на пазара на труда;
- ▶ Неефективен образователен процес, без измерители за качество;
- ▶ В програмите се включват немотивирани хора, които заемат места на такива, които наистина имат нужда;
- ▶ Липса на гъвкавост по отношение на времето и мястото за обучение, както и придобитите умения;
- ▶ Обучение при остаряла техническа база.

3) „Бюджет 2013 ще спомогне за по-нататъшно извършване на мащабни инвестиции в базова инфраструктура, която да улесни преноса на стоки и услуги като по този начин ще спомогне за повишаване качеството на живот на българските граждани.“ Към момента най-напреднало е изграждането на АМ „Тракия“, която свързва София и Бургас и която е най-дългата планирана магистрала в страната – 360 км. В същото време АМ „Струма“ между Перник и ГКПП Кулата е дълга 150 км., но са изградени едва 13%. От АМ „Марица“ между Чирпан и ГКПП Капитан Андреево, дълга 117 км., са изградени 37%. С други думи приоритетите на тези, а и на предходните управляващи са по-скоро в насока да улеснят връзката между София и Черно море, а не тази със съседни страни.

При разходите като цяло има редица увеличения, сред които:

- ▶ Разходите за заплати се увеличават, въпреки афишираната административна реформа за намаляване на заетите и промяна в начина на изчисляване на възнагражденията им. Паралелно с промени в заплащането, броят на заетите в сектор „Държавно управление“ се увеличава леко тази година и по последни данни към юни 2012 г. надминава 116 хил. души. Това обаче изключва други групи, заети в обществените сектор, например учители, лекари и др. В крайна сметка това увеличение показва отношението на управляващите към заетите в публичния сектор – вместо да се оптимизира работата им чрез повече инвестиции,

включително в информационни технологии, се набляга на харчене на повече пари за заплати.

- ▶ Разходите за осигурителни вноски се увеличават с 263 млн. лв., но това вероятно основно се дължи на увеличението на осигуровките за заетите в специалните ведомства с 20 пр. п. Въпреки това е нужна повече информация за това увеличение и като цяло за по-високите разходи за осигуровки.
- ▶ Най-много се увеличават средствата за пенсии – с 585 млн. лева в резултат на увеличаването на пенсиите на всички пенсионери през 2013 г. Такава индексация е нужна, тъй като доходите им бяха замразени през последните три години и са с по-ниска реална стойност заради инфлацията през този период. И ако допълнителният разход преди 2008 г. не се усеща толкова силно заради бързорастящата икономика, то при слаб икономически ръст ограничават по-продуктивните разходи, например капиталови, и не позволяват намаляване на преки данъци.
- ▶ Разходите по европейските средства се увеличават с 376 млн. лв., докато приходите от ЕС се очаква да са със 189 млн. лв. повече. Този дефицит допълнително може да се увеличи, ако има неизпълнение на приходите, но разходите се запазят непроменени. До момента изпълнението на бюджета за първите осем месеца на 2012 г. е сходно – приходите от ЕС са изпълнени до 24% от прогнозите, а разходите са изпълнени до 34%. Подобно изпреварващо харчене на европейски средства освен текущия проблем – разширяване на дефицита за съответната година, създава и друг такъв – ако направените разходи не бъдат признати от ЕК и средствата не бъдат преведени, то проектите реално ще бъдат финансирани от националния бюджет.
- ▶ Една положителна промяна в проекта за бюджета за 2013 г. е намалението на средствата за национално подпомагане към европейските субсидии до 240 млн. лв. За сравнение през 2012 г. бяха предвидени около 500 млн. лв. и реално изплатени – 340 млн. лв. По неокончателна информация националното съфинансиране ще бъде разпределено между животновъди (над 100 млн. лв.), тютюнопроизводители (73 млн. лв.) и производители на зеленчуци и плодове. Засега по всичко изглежда, че 2013 г. ще е първата, в която няма да се извършват национални доплащания на единица площ, което засяга най-силно зърнопроизводителите. В известен смисъл бихме могли да приемем новата финансова рамка за малко по-справедлива, като се има предвид, че досега националните доплащания фаворизираха в най-голяма степен зърнопроизводството, което доведе до сериозни изкривявания в селскостопанския сектор. Като най-сериозна промяна трябва да се отчете премахването на допълнителното подпомагане на зърнения сектор. Както вече сме [писали](#) субсидирането на единица площ в България има изключително спорни ефекти върху дългосрочната конкурентоспособност на сектора – инфлира арендата, не води до повишаване на доходите на фермерите и няма доказана пряка връзка с нивото на инвестиции.

За съжаление обаче порочната практика да се субсидират дейности, без да е правен какъвто и да било анализ на възможните ползи/вреди, се запазва. Пример в това отношение е подпомагането на млечното говедовъдство със субсидия на глава добитък, което на практика стимулира задържането на нископродуктивни животни в стопанствата. Най-спорно обаче остава субсидирането на тютюнопроизводителите. Подпомагането на сектора трябваше отдавна да бъде преустановено (което е изискване и на ЕС), като евентуално част от средствата се насочат към кредитиране развитието на алтернативен поминък на населението. С поставянето на сектора на изцяло пазарни основи през тази година, премирането му става освен вредно и ненужно – 2013 г. щеше да покаже, че в бранша има бъдеще за конкурентоспособните производители.

Няколко въпроса към проектобюджет 2013 г.:

- ▶ *Защо управляващите продължават да харчат все повече пари за нереформирани сектори с ниска ефективност на разходите?*
- ▶ *Защо акцентът е върху повече пари за заплати, а не върху оптимизация на администрацията, включително капиталови разходи?*
- ▶ *Защо увеличаването на пенсиите не е съпътствано с рязане на разходи другаде?*
- ▶ *Защо информацията в бюджета е толкова обща, че продължава да има функции като „РАЗХОДИ НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДРУГИТЕ ФУНКЦИИ“?*

ⁱ Всички цитати в статията са от качения на страницата на Министерството на финансите законопроект за бюджета за 2013 г.: <http://www.minfin.bg/bg/page/731>